

بررسی تطبیقی روایات تفسیری
فریقین شیعه و اهل سنت درباره امام
مهدی (عج)

عنوان انگلیسی:

عنوان عربی:

نویسنده: محمد هادی قهاری کرمانی

استاد راهنما: فتح الله نجارزادگان

مقطع: کارشناسی ارشد

استاد مشاور:

رشته:

استاد ناظر:

دانشگاه: اصول دین

تاریخ دفاع: 1383

واحد:

کلمات کلیدی: فریقین, شیعه, امام مهدی, الوسی

آنچه پیش رو دارید رساله ای است در زمینه «بررسی تطبیقی روایات تفسیری فریقین درباره امام مهدی (عج)» که در یک مقدمه و چهار فصل تنظیم و تدوین شده است. در مقدمه رساله به شش مطلب پرداخته شده است که عبارتند از: موضوع پژوهش، هدف پژوهش، ضرورت پژوهش، پیشینه پژوهش، روش پژوهش و محدودیت های پژوهش. فصل اول مربوط به کلیات و مبانی بحث است که به چهار موضوع پرداخته شده است. این موضوعات به شرح زیر می باشند: معنا شناسی تفسیر، معنا شناسی تأویل، بررسی حجیت سنت اهل بیت (ع) در تفسیر قرآن و بررسی حجیت قول صحابه در تفسیر قرآن. ضرورت مطرح کردن مباحث معنا شناسی تفسیر و تأویل این است که در بسیاری از روایات تفسیری علاوه بر تفسیر آیات، تأویل یا مصادیقی از آیه نیز مطرح شده که در نگاه اولیه با ظاهر آیه مطابقت ندارد اما با دقت و امعان نظر می توان به ارتباط آنها با آیه پی برد؛ همچنین با عنایت به این که برای واژه تأویل، معانی متعددی مطرح شده است در بخش معنا شناسی تأویل مشخص نموده ایم که منظور ما از تأویل در این رساله کدام معنا است. اکثر روایات تفسیری در مصادر شیعه از اهل بیت (ع) که عدل قرآن هستند صادر شده است بنا بر این بحث درباره حجیت سنت اهل بیت (ع) درباره تفسیر قرآن اجتناب پذیر است. در بخش سوم با ادله قرآنی و روایی اثبات شده که هر آنچه اهل بیت (ع) درباره معارف قرآن بیان کرده اند گو اینکه از لسان جد بزرگوارشان رسول مکرم اسلام (ص) نقل شده است و هیچ تفاوتی ندارد. در بخش چهارم (از فصل اول) به حجیت قول صحابه در تفسیر پرداخته شده است. ضرورت این بحث از آن جا روشن می شود که در منابع روایی اهل سنت احادیثی از صحابه (و تابعین) در تفسیر قرآن به چشم می خورد که شیوه برخورد با این احادیث در این قسمت بررسی شده است بدین گونه که حدیثی که از صحابی (و به طریق اولی و تابعی) نقل می شود اعم از تفسیری یا غیر تفسیری باید مورد نقد سندی و دلالتی قرار گیرد. همچنین اجتهادها و استنباط های صحابه در تفسیر باید با قرآن و سنت قطعی محک بخورد و در صورت موافقت با آنها پذیرفتنی است. در فصل دوم به بررسی آیاتی پرداخته شده است که هر دو فریق شیعه و

اهل سنت در ذیل آنها روایاتی تفسیری درباره امام مهدی(عج) نقل کرده اند. این آیات که تعدادشان بالغ بر هشت آیه می باشد به ترتیب از ابتدا تا انتهای قرآن به صورت ذیل بررسی شده اند: ابتدا واژگان دشواریاب آیات با استفاده از کتب معتبر لغوی تشریح شده است؛ سپس دیدگاه تفسیری مفسران شیعه و اهل سنت درباره آیات با استفاده از تفاسیر از تفاسیر معتبر فریقین مطرح گردیده است؛ در مبحث دیدگاه تفسیری شیعه از چهار تفسیر تبیان، مجمع البیان، المیزان و نمونه و در مبحث دیدگاه تفسیری اهل سنت از چهار تفسیر کبیر فخررازی، کشاف زمخشری، تفسیر قرطبی و روح المعانی آلوسی بهره گرفته شده است؛ آن گاه روایات تفسیری فریقین در ذیل این هشت آیه را که مجموعاً 44 روایت از شیعه و 65 روایت از اهل سنت می باشد به صورت دسته بندی شده نقل کرده ایم و در پایان به بررسی مقارنه ای و تطبیقی این روایات از نظر محتوا و سند دست زده ایم. فصل سوم مربوط به آیاتی است که در ذیل آنها فقط در منابع روایی اهل سنت روایاتی تفسیری درباره امام زمان(عج) نقل شده است. تعداد این آیات، 6 آیه و تعداد روایات اهل سنت در ذیل آنها 34 روایت است که فهرست آنها در جدول انتهای رساله آمده است. در این فصل نیز همچون فصل دوم مراحل چهارگانه تشریح واژگان دشواریاب، دیدگاه تفسیری فریقین، نقل روایات تفسیری به صورت دسته بندی شده و بررسی روایات از حیث محتوا و سند تبیین شده است. در فصل چهارم از 362 آیه که در ذیل آنها تنها در مصادر روایی شیعه، روایاتی تفسیری درباره امام مهدی(عج) وارد شده است و همچنین تعداد این روایات در ذیل هر آیه فهرستی به صورت جدول ارائه شده است. در مجموع تعداد 8 آیه در منابع روایی فریقین وجود دارد که در ذیل آنها روایاتی تفسیری درباره مهدویت نقل شده؛ همچنین 6 آیه مشاهده شد که در ذیل آنها فقط در منابع روایی اهل سنت روایاتی تفسیری در این باره آمده؛ و تعداد 362 آیه وجود دارد که در ذیل آنها فقط در منابع روایی شیعه روایات تفسیری درباره امام زمان و مسائل مرتبط با آن حضرت آورده شده است. بنابراین تعداد آیات مربوط به موضوع مهدویت بالغ بر 376 آیه می باشد.